

3. The curriculum of the integrated course "Civic Education" for 10 classes of general educational institutions / Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/>
4. Framework for the use of financial literacy materials in the study of law / Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKV3R1R2UxGzF1MFk/view>
5. Ryabov L.T. The system of teaching law students of primary and high school: diss. ... Doctor Ped. Sciences: 13.00.02. Kyiv, 2015. 600 p.

УДК 378.011.3-051

Іваній О.М.

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Розглянуто проблему підготовки майбутніх учителів до формування правової культури учнів, що відбувається за допомогою організації навчального та виховного процесу у вищому закладі освіти. Досліджено форми, методи і засоби формування у майбутніх учителів правових знань, умінь і розвиток їхніх професійних, особистісних якостей та здібностей, необхідних для успішного здійснення професійно-правової діяльності.

***Ключові слова:** підготовка майбутніх вчителів, формування правової культури, освітні та виховні форми підготовки майбутнього вчителя.*

Іваній О.М. Методические аспекты подготовки будущих учителей к формированию правовой культуры учащихся.

Рассмотрена проблема подготовки будущих учителей к формированию правовой культуры учащихся, которое происходит посредством организации учебного и воспитательного процесса в высшем учебном заведении. Исследованы формы, методы и средства формирования у будущих учителей знаний, умений и развитие их профессиональных, личностных качеств и способностей, необходимых для успешного осуществления профессионально-правовой деятельности.

***Ключевые слова:** подготовка будущих учителей, формирование правовой культуры, образовательные и воспитательные формы подготовки будущего учителя.*

Ivaniy O.M. Methodological aspects of future teachers to the formation of legal culture of students.

The problem of training future teachers to the formation of the legal culture of students is considered, it occurs through the organization of the educational process in higher education. The forms, methods and means of formation of knowledge and skills of future teachers and the development of their professional, personal qualities and abilities necessary for the successful implementation of professional and legal activities are studied.

***Key words:** training of future teachers, formation of legal culture, educational forms of training of future teachers.*

Постановка проблеми. Значення правової культури громадян для нашої країни зумовлене перехідним періодом до демократичного суспільства, до правової держави, становленням ринкової економіки. Нові соціально-економічні умови суттєво загострюють традиційну проблему освіти – пошук ідеалів, які могли б бути покладені в основу найважливішого цільового компонента будь-якої освітньо-виховної системи. Цей компонент визначає конкретику засобів досягнення завдань освітньої системи, критерій оцінки отриманих результатів, можливі корекції самого навчально-виховного процесу. В умовах модернізації права і правової освіти питання про формування правової культури майбутніх фахівців у будь-якій сфері професійної діяльності, їх правосвідомості, ціннісних орієнтацій набуває особливого значення.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи підготовки вчителя ми знаходимо в працях педагогів минулого (А. Дістервега, Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.А. Сухомлинського та ін.). Аналіз робіт з педагогіки вищої школи (О.А. Абдулліної, Б.Н. Богданова, І.А. Зязюна, І.А. Колеснікової, Н.Ф. Маслова, М.М. Стефановської та ін.) показав, що автори визначають нові підходи підготовки фахівців, виробляють моделі особистості педагога, формуючи професійні якості, що відповідають парадигмі сучасної освіти. Окремі проблеми формування правової культури та правової компетентності майбутнього вчителя висвітлюють праці В.І. Владимірової, М.К. Подберезького.

Метою статті є з'ясування особливостей форм та методів підготовки майбутніх вчителів до формування правової культури учнів загальноосвітніх шкіл України.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві права культура виступає найважливішим компонентом загальної культури людини. У концепції модернізації в якості головного результату освіти розглядається готовність і здатність молодих людей, які закінчують школу, нести особисту відповідальність як за власне благополуччя, так і за благополуччя суспільства. Важливими цілями освіти повинні стати формування високого рівня правової культури, знання основних правових норм і вміння використовувати можливості правової системи держави, вміння відстоювати свої права. Важлива роль у цьому процесі відводиться вчителю.

Процес підготовки майбутнього вчителя до формування правової культури учнів відбувається за допомогою організації як навчального, так і виховного процесу у вищому закладі освіти, оскільки вчитель

повинен володіти як теорією виховного процесу в школі, так і методикою проведення виховної роботи з учнями. Водночас, щоб формувати правову культуру учнів, майбутній вчитель повинен сам мати високий рівень власної правової культури та соціально-правовий досвід, бути вимогливим щодо дотримання правових норм.

Форми підготовки майбутніх учителів до формування правової культури учнів можна поділити на дві категорії: освітні та виховні.

До освітніх форм відносяться навчально-практична діяльність та контрольні заходи. До першої групи традиційно належать: лекція, семінар, лабораторне заняття, практичне заняття, індивідуальне заняття, навчальна конференція, консультація, навчальна гра та ін. Ці організаційні форми навчання мають свої особливості. Вони відповідають за повідомлення нових знань, систематизацію й узагальнення накопичених, формування на їхній основі ідейних поглядів, переконань, світогляду, розвиток пізнавальних і професійних зацікавлень. Їх урахування дає змогу оптимізувати освітній компонент підготовки майбутніх учителів до формування правової культури учнів. Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача ЗВО та спеціаліста з даного фаху.

Проте, традиційна методика викладання, заснована на відвідуванні студентами лекцій і виконанні жорстко визначених завдань самостійної роботи, у багатьох відношеннях недостатньо ефективна. При цьому студенти обмежені у вияві ініціативи щодо пошуку і вільного вибору інформації, а викладач втрачає багато часу при підготовці продуманих цілеспрямованих завдань самостійної роботи. Особливі перспективи у майбутніх вчителів з'являються при застосуванні методу проектів у навчальній діяльності системи вищої освіти, оскільки дозволяє їм оволодівати знаннями, які не здобуваються традиційними дидактичними методами. Метод проектів дозволяє органічно інтегрувати знання з різних галузей при вирішенні однієї проблеми, дає можливість застосовувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї [1, с. 4]. З огляду на це, оцінюючи ефективність методу проектів, слід дотримуватися вимог навчання у вищій школі: проект повинен мати практичну цінність; передбачати проведення студентами самостійних досліджень; бути гнучким у напрямку роботи і швидкості її виконання; надавати можливість кожному навчатися відповідно здібностей і інтелектуальних зусиль; давати змогу прояву індивідуального вибору у вирішенні завдань широкого спектру; сприяти налагодженню взаємодії між усіма учасниками педагогічного процесу [2, с. 121].

Метод проектів – це організація навчальної роботи, за якою в силу використання багатофункціональних дидактичних підходів (групове навчання, дискусія, «мозкова атака», проблемне навчання) студенти оволодівають як критичним, так і творчим мисленням. Окрім цього, проектне навчання ефективно підтримує когнітивну, комунікативну освітню функції педагогічного процесу [2, с. 119].

Адже правова культура майбутнього вчителя є невід'ємною складовою феномену його професіоналізму, фундаментальної підготовки та педагогічної майстерності. З одного боку – це окреме утворення в системі педагогічної підготовки, а з другого – елемент усіх інших знань, умінь, навичок загальногуманістичної спрямованості, мотивів діяльності. Завдання процесу формування правової культури майбутнього вчителя полягає у здійсненні комплексу заходів, серед яких основними є ознайомлення з правами людини, прийнятими міжнародним співтовариством у Гельсінкі; знання Конституції України та головних законодавчих і правових документів; поінформованість у питаннях екології і природокористування, збереження навколишнього середовища; знання законів про державну мову, про освіту, всіх офіційних матеріалів, які пов'язані зі змістом навчального предмета, викладання якого стане його професією [3].

Наблизитися до цього можна завдяки застосуванню таких видів лекцій, як: лекція-повідомлення, лекція-бесіда, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-аналіз педагогічних ситуацій, лекція-консультація, лекція-аналіз, лекція-експеримент, мультимедійна лекція, лекція-презентація, бінарна лекція, лекція-дискурс тощо [4, с. 96].

Усі студенти на добровільних засадах мають бути охоплені також різними формами і видами діяльності поза межами суто навчальної роботи, виходячи із необхідності задоволення їхніх індивідуальних потреб, які є джерелом формування мотивів діяльності особистості. Тому, щоб впливати на особистість, необхідно вивчити її індивідуальність [5].

Важливо створити такі умови для соціалізації, самостворення, саморозвитку студента, за яких у нього б вироблялися позитивні, затребувані суспільством якості, риси, здібності. Необхідно створювати таку атмосферу в студентському середовищі, так надавати ненав'язливу дружню допомогу, впливати на дії і психіку, щоб у студентів формувалися потрібні, в першу чергу, їм особистісні якості й властивості: об'єктивна самооцінка, почуття відповідальності й обов'язку, порядність тощо. Майбутній вчитель повинен мати адекватні сучасному розвитку суспільства знання: про суспільство, його цілі та цінності; про права людини і способи їх реалізації; про необхідність безперервної освіти протягом усього життя; про способи досягнення взаєморозуміння та співробітництва між людьми, народами, різними расовими, національними, етнічними, релігійними та соціальними групами.

Особливістю масових форм виховної роботи при підготовці майбутніх вчителів до формуванні правової культури є значна участь у ній студентів. До них належать: святкування державних і релігійних свят, знаменних подій у житті вищого закладу освіти, проведення читацьких конференцій, тематичних вечорів,

вечорів запитань і відповідей, тижнів різних навчальних предметів, зустрічей із видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок тощо.

Серед групових форм організації виховного процесу найпоширеніші – «круглі столи», гуртки за інтересами, обговорення радіо- та телепередач, новинок преси, акції милосердя, пошукова діяльність, екскурсії, походи.

Вибір форм при підготовці майбутнього вчителя залежить від завдань на різних етапах формування правової культури.

Додатковими напрямками поглиблення знань можуть бути:

- використання соціальних мереж (електронна пошта, форуми, конференції, сторінки напрямів підготовки і спеціальностей, окремих академічних курсів, тренінги, мікроблоги, віджети, вебінари тощо);

- використання електронних підручників (теоретичні, практичні, інформаційно-довідкові відомості, розрахунки, аналітичні дані, малюнки, схеми, таблиці, діаграми, графіки, креслення, аудіо- та відео матеріали, презентації тощо) [6, с.67];

- використання ресурсно-інформаційно-освітнього центру ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського (Інтернет-бібліотека);

- використання тестових завдань у визначенні навчальних досягнень студентів (точність, оперативність отримання педагогічної інформації у значній кількості респондентів, об'єктивність і фіксація уваги на осмисленні сутності відповіді, зворотній зв'язок між суб'єктами навчального процесу, чіткий кінцевий результат, висока кваліфікація експертів);

- використання дистанційного навчання (дидактична індивідуалізація, доступність, творча самореалізація, просторовий світогляд, мобільність освіти, безпека інформації, структурний виклад фахових знань, технологічна обґрунтованість, електронний контроль, висока мотивація, пізнавальна активність у навчанні, модернізація освіти) [7, с.81];

- організація самостійної роботи студентів (засвоєння у повному обсязі навчальної програми лекційного курсу, послідовне формування самостійності, вміння систематизувати, планувати, контролювати і регулювати свою діяльність без сторонньої допомоги, аналітична і дослідницька діяльність);

- проходження студентами педагогічних практик та реалізація знань і умінь у процесі професійної підготовки (розвиток і поглиблення знань, умінь і навичок, оволодіння практичним початковим досвідом навчальної, виховної, організаційної та інших різновидів професійної діяльності, взаємодія з учнівським і педагогічним колективом на засадах колегіальності і толерантності, право вибору та прийняття рішень, саморегуляція дій, самореалізація та самовираження у процесі фахової підготовки).

Таким чином, форми, методи і засоби навчання розвивають пізнавальні можливості студентства, пробуджують зацікавленість, прищеплюють інтерес і любов до науки, виховують правильний науковий підхід до явищ навколишнього середовища, в тому числі і до явищ суспільного життя [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 2000. № 2. С. 2-6.
2. Жак Д. Организация и контроль работы с проектами. *Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению*. Сборник рефератов по дидактике высшей школы. Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. Минск: Профилен, 2001. С.118-123.
3. Подберезський М.К. Формування правової культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сквороди. Харків, 1997. 418 с.
4. Нечепоренко Л.С. Сучасна педагогіка: навч. посібник. Харків, 2007. 216 с.
5. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. Дніпропетровськ, 2014. 165 с.
6. Кононец Н.В. Розробка електронних підручників як інноваційний освітній проект вищої школи. *Технології управління освітніми закладами: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Управління проектами: проблеми та перспективи розвитку: регіональний наук.-практ. семінар / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г.Короленка*. Полтава, 2011. С. 66-67.
7. Сисосва С.О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта: Теорія і практика*. Випуск III-IV. 2003. С.81.
8. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі. 2-е вид. Київ: Радянська школа, 1981. 206 с.

REFERENCES

1. Polat E.S. Method projects in foreign language lessons. *Foreign languages at school*. 2000. № 2. P. 2-6.
2. Jacques D. Organization and control of work with projects. *University education: from effective teaching to effective teaching*. Collection of essays on higher education didactics. Belarusian State University. Center for Educational Development. Minsk: Propylaea, 2001. P.118-123.
3. Podberezsky M.K. Formuvannya legal culture of students of vocational pedagogical institutes: dis ... dr. Ped. Sciences: 13.00.04 / Kharkivskiy der. Pedagogical University GSS.Skorovydy. Kharkiv, 1997. 418 p.
4. Necheporenko L.S. Pedagogical: high school posibnik. Kharkiv, 2007. 216 p.
5. Gladush V. A. Pedagogy of the Higher School: Theory, Practice, History. Heads posib / V.A. Gladush, G.I. Lysenko. Dnipropetrovsk, 2014. 165s.
6. Kononets N.V. Rosrobka electronic pidruchnikov yak Innovatsiyniy osvitiyniy project in the school. *Technological management of investment mortgages: materi mezhnar. Science.-Pract. Conf., Project management: problems and prospects for development: regional science.-pract. seminar / Poltav. nat ped. University of VG Korolenko*. Poltava, 2011. p. 66-67.

7. Sisova S.O. Problems of distant learning: pedagogical aspect. None of the Professional Examination: Theory and Practice. Vypusk III-IV. 2003. P.81.

8. Aleksyuk A.M. Zagalni metod navchannya in schools. 2nd view. Kiev: Radyanska School, 1981. 206 p.

УДК 371.31

Маринченко Г.М.
Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського

СТОРИТЕЛЛІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Розкрито зміст та навчальні можливості методу сторителлінг як педагогічної технології. Продемонстровано основні структурні елементи вдалої історії та основні сюжети історій. Наведено приклади використання сторителлінгу на уроках історії.

Ключові слова: педагогічні технології, методи навчання, сторителлінг, уроки історії.

Маринченко Г.М. Сторителлинг как инновационный метод в украинской педагогике и его использования на уроках истории.

Раскрыто содержание и учебные возможности метода сторителлинг как педагогической технологии. Продемонстрированы основные структурные элементы удачной истории и основные сюжеты историй. Приведены примеры использования метода сторителлинг на уроках истории.

Ключевые слова: педагогические технологии, методы обучения, сторителлинг, уроки истории.

Marinchenko G.M. Storytelling as an innovative method in Ukrainian pedagogy and its use in history lessons.

The content and educational possibilities of the storytelling method as a pedagogical technology are . The main structural elements of a successful story and the main stories of the stories are demonstrated. Examples of using the storytelling method in history lessons are given.

Key words: pedagogical technologies, teaching methods, storytelling, history lessons.

Проведення реформи в галузі освіти в Україні орієнтовано в першу чергу на збільшення показників якості навчання, забезпечення оволодіння випускниками шкіл такими наскрізними вміннями, як читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми [1].

В свою чергу це має досягатися завдяки зміні організації процесу навчання, використанням сучасних методів та прийомів. В потоці великого обсягу інформації сучасні учні губляться, їм буває складно запам'ятати великі обсяги нецікавих фактів, і, як наслідок, втрачається інтерес до навчання. Саме тому в педагогіці набуває популярності метод сторителлінгу, при якому пояснення нової інформації, необхідної для запам'ятовування, відбувається за допомогою захоплюючих емоційних історій.

20 березня кожного року відмічається всесвітній день історій – World Storytelling Day. Він бере свій початок зі Швеції, яка з 1991 р. святкувала національний день сторителлінгу. З 2009 р. до святкування цього дня приєдналися країни Європи, Азії та Африки. Кожного року обирається тема історій, яка узгоджується з оповідачами. З 2004 р. темами історії Birds (птиці); Bridges (мости), The Moon (луна), The Wanderer (мандрівник), Dreams (мрії), Neighbours (сусіди), Light and Shadow (світ та тінь), Water (вода), Trees (дерева), Fortune and Fate (фортуна і доля), Monsters and Dragons (монстри та дракони), Wishes (бажання), Strong Women (сильні жінки), Transformation (трансформація), Wise Fools (мудрі дурні). А ось темою 2019 р. обрано Myths, Legends, and Epics (Міфи, легенди, епоси) [2].

У педагогіці метод сторителлінгу відомий ще з 90х років ХХ ст.. Показовими роботами тут є закордонні праці К. Еган [3] та М. Роситер [4]. Особливості використання технології сторителлінгу в освіті дорослих досліджували фахівці E.Caminotti, J.Gray, S.Hausknecht, M.Vanchu-Orosco, D. Kaufman, C.N.Paull. Теорія історій детально розглянута Д. Кемпбеллом, сутність цифрових історій – J. Hartley, K. McWilliam [2].

В Україні дослідженням методу сторителлінгу почали займатися нещодавно і на сьогодні цей метод вважається інновацією в освіті. Вивчення даного методу представлено в окремих аспектах, а саме дошкільна освіта (К. Крутій, Л. Зданевич, І. Черешнюк), підготовка керівників закладів освіти (С. Немченко), викладацька діяльність (Ю. Маковецька-Гудзь, М. Рудіна, О. Швалова), музейна справа (М. Васишин, О. Караманов), цифрові технології освіти дорослих (Л. Панченко); вивчення окремих навчальних дисциплін (Г. Гич, К. Симоненко); самостійна технологія (Н. Гущина) тощо. З вітчизняних праць можна знайти статті О. Караманова та М. Васишиної, К. Симоненко, Е. Ерднієвої, Н. Гушиної [5, с. 27].

Тому, метою статті є аналіз окремих аспектів сторителлінгу як сучасного методу навчання на уроках історії.

Отже, сторителлінг (story – історія; telling – розповідати) – це мистецтво розповідати історії з метою навчання, керування шляхом донесення змісту повідомлення за допомогою спеціальної методики. Сторителлінг